



Napokon objavljen Nacrt prijedloga Zakona o hrvatskome jeziku

Zakon kao zalog za pomak

Velika većina onih kojima je hrvatski jezik na srcu podupire ovaj Zakon. Stalno povezivanje budućega Zakona o hrvatskome jeziku sa zakonodavnim uređenjem jezičnoga pitanja u NDH postaje poprilično zamorno, a na ješku su se ljevice ulovili i neki akademici unaprijed niječući vezu novoga zakona s endehaškim. Trebaju li se pisci toga zakona ispričavati jer je sličan zakon postojao tijekom NDH? Uostalom, zar je i Francuska, država koja ima zakon o jeziku, ustaška?



Piše: **DOMAGOJ VIDOVIĆ**

Nedavno je objavljen Nacrt prijedloga dugo očekivanoga Zakona o hrvatskome jeziku koji je, čim je najavljen, uzbudilo talasarnju uglavnom nesklonu hrvatsku jezikoslovnu i opću javnost opravdavajući dobro poznatu tezu kako su Hrvatima najmilije rasprave o nogometu i jeziku. Pišući petnaestak godina za tjednike (nekoć *Hrvatsko slovo*, a danas za *Hrvatski tjednik*) i portale (identitet.hr, likemetkovic.hr i portal Radija Dux), došao sam do zaključka kako se u većini slučajeva Hrvati već i nakon same najave teme svrstaju u određeni tabor te rijetko iz njega ne izlaze, ali zato vrlo često nekritički preuzimaju stavove omiljenih si stavotvoritelja te vrlo rado prekomjerno granatiraju protunošce. Slično se zbilo i ovom zgodom: stvorila su se dva suprotstavljena tabora – pobornika i protivnika zakonskoga uređenja jezičnoga pitanja u našoj domovini. Iako je pripadnost određenom taboru bila vrlo često ideološki određena, nije nužno uvijek bilo tako. Primjerice, određenu je suzdržanost u pogledu zakonskoga uređenja hrvatskoga jezika svojedobno iskazivao akade-

mik **Ranko Matasović**, predsjednik Odbora za normu hrvatskoga standardnog jezika HAZU-a, jezikoslovac svjetskoga glasa te neosporni hrvatski domoljub, a s druge su se strane za zakonsko uređenje hrvatskoga jezika zalagali Hrvatski laburisti – Stranka rada. Mišljenja su se, naravno, mogla i promijeniti i mijenjala su se, što je posve legitimno kad je promjena mišljenja uvjetovana određenim argumentima.

Prijepori među pobornicima Zakona

Osobno sam više puta javno iskazivao potporu ideji o izradbi Zakona o hrvatskome jeziku i znatno prije nego što je Matica hrvatska okupila peteročlanu radnu skupinu koja je krenula u njegovu izradbu te sam se samim tim svrstao u skupinu podržavatelja zakonskoga uređenja hrvatskoga jezika, ali sam iskazao određenu suzdržanost vidjevši sastav navedene radne skupine, o čemu sam pisao u *Hrvatskome tjedniku*. I danas mislim da je Matica hrvatska pozornijim biranjem članova radne skupine sama sebi mogla olakšati zadatak. Problematiziranje mi je sastava radne skupine zamjerio jedan dio pobornika Zakona koji je tražio potporu Zakonu na nevideno, a nakon što su tekst

Nacrta prijedloga Zakona vidjeli, nisu mu skloni. Rasprave su s bliskomišljenicima na hrvatskoj jezikoslovnoj pozornici obično znatno žešće nego rasprave s ideološkim protunošcima pogotovo ako ste, poput mene, zaposlenik Instituta za hrvatski jezik (što nikad nisam krio), koji se po mojemu mišljenju (a vi prosudite sami na temelju štiva koje pišem je li tako) neopravdano svrstava na "krivu stranu povijesti".

Iz tabora je prirodnih pobornika, osim mene, određenu dozu suzdržanosti iskazala i Poticajna skupina "Pokret za hrvatsku budućnost", čiji su se članovi u priopćaju od 1. svibnja ove godine (<https://hrvatskonebo.org/2023/05/01/phb-priopcaj-br-46-u-cijim-je-rukama-zakon-o-hrvatskom-jeziku/>), među ostalim, upitali zašto Matica hrvatska nije objavila tekst vlastita nacerta kako bi se vidjelo koliko će se (ako će se) Matičin tekst razlikovati od teksta upućena u saborsku proceduru. Ista je Poticajna skupina 2. kolovoza, nakon objave Nacrta prijedloga Zakona, objavila novi priopćaj (<https://hrvatskonebo.org/2023/08/02/ragiranje-phb-a-na-objavu-nacrta-prijedloga-zakona-o-hrvatskom-jeziku/>) podsjetivši na prethodni priopćaj pritom ponovno naglasivši kako je Matica hrvatska trebala krenuti beskompromisno



svojim putem, bez obzira na političke okolnosti, te pritom ne zanemarivati mišljenje vlastita članstva. Koliko god često polemizirao s pojedinim članovima Pokreta, ne mogu poreći da je dio njihovih primjedaba utemeljen.

Uključivanje ljevice u raspravu nakon najave donošenja Zakona

Nakon što je u međuvremenu tekst Nacrta prijedloga Zakona objavljen, u raspravu su se snažnije uključili protivnici zakonskoga uređenja jezičnoga pitanja. Već se nakon nekoliko dana počelo govoriti o oživljavanju ustaških zakona pa je novinar portala Index.hr **Boris Abramović** na lošem korijenskom pravopisu (mogu mu preporučiti nekoliko lektora za korijenski) pokušao ismijati već i samu ideju Zakona uporabom nekih zastarjela i novotvorena. Pitam se zna li dotični da je jedan od najplodnijih pisaca jezičnih priručnika u NDH bio **Adolf Bratoljub Klaić**, pisac glasovitoga *Rječnika stranih riječi*, a da je uz njega član Hrvatskoga državnog ureda za hrvatski jezik bio, primjerice, **Petar Guberina**, utemeljitelj SUVAG-a, fonetičar svjetskoga glasa. Jesu li se ljudi poput Borisa Abramovića ikad upitali je li Adolf Bratoljub Klaić podvojena ličnost koja po danu piše *Rječnik stranih riječi* (u kojemu, dakako, nudi i hrvatske zamjene za tuđice, i to za vrijeme Lijepe nam Bivše), a po noći je rigidni čistunac koji bi govornike hrvatskoga jezika bacao na lomaču za upotrijebljeni turcizam. Uz to, stalno povezivanje budućega Zakona o hrvatskome jeziku sa zakonodavnim uređenjem jezičnoga pitanja u NDH postaje poprilično zamorno, a na ješku su se ljevice ulovili i neki akademici unaprijed niječući vezu novoga zakona s *endehaškim*. Imala je NDH i nekakav zakon o poljoprivrednome zemljištu pa kakve veze taj zakon ima sa suvremenim stanjem? Trebaju li se pisci toga zakona ispričavati jer je sličan zakon postojao tijekom NDH? Uostalom, zar je i Francuska, država koja ima zakon o jeziku, ustaška?

Zatim su se javili i govornici različitih hrvatskih idioma kojima bi se, navodno, zakonom branilo da govore materinskim idiomima. Po strani ostavimo činjenicu da je proučavanje mjesnih govora (poglavito neštokavskih) procvatilo u neovisnoj

Hrvatskoj (u Lijepoj nam se Bivšoj svodilo na nekoliko festivala i televizijskih serija), zar itko normalan može pomisliti da će u dječje vrtiće početi ulaziti logopedi uz policijsku pratnju kako bi utvrdili iskrivljuju li tete neumjerenim tepanjem ili razgovorom na kojemu mjesnom govoru neiskvareni hrvatski standardno-jezični izgovor? Hoćemo li djecu učiti fonetskoj transkripciji kako bi molbu za upis u osnovnu školu pisali delničkim ili bužetskim govorom?

Četiri prednosti Zakona

1. Povratak dostojanstva lektorima

Posebna je priča strašenje lektorima, kao simbolima uhljebništva, o kojemu je na svojem profilu na Facebooku 2. kolovoza pisao Velimir Visković. Dotični je dobar dio svojega radnog vijeka proveo u Leksikografskome zavodu "Miroslav Krleža", u kojemu jezičnu provjeru ne odraduju samo lektori, nego i urednici. Upravo je vraćanje dostojanstva lektorima jedna od najpozitivnijih stvari u Prijedlogu nacrta Zakona jer su lektori (kojih, dakako, ima i boljih i lošijih) jedna od najpodcjenjenijih struka. Svatko, naime, vidi kad lektor pogriješi, a što je ispravio, ne vidi nitko. Iz vlastite vam dvadesetogodišnje prakse mogu reći kako sam nekoliko puta, nakon što bih se s autorom dohvatio oko nekih lektorskih zahvata, kao lektor i urednik "prijetio" kako ću autoru objaviti nelektorirani tekst i u podrubnici napisati da je odbio lekturu. Nakon navedene "prijetnje" svaki bi autor ustuknuo. Svatko od vas, pak, dragi čitatelji, može usporediti tekstove iz *Hrvatskoga tjednika*, koji su lektorirani, s nelektoriranim tekstovima kakva portala ili druge tiskovine (na što vas je nedavno uputio i moj dragi prijatelj i suradnik *Hrvatskoga tjednika* Marito Mihovil Letica), pa se sami uvjeriti je li bolje da tekst pregledaju još barem dva oka ili vjerovati u socijalistički egalitarizam, pa se gubiti u zatipcima i stilskim nezgrapnostima kojih su puna priopćivala. Budući da su pojedini protivnici lekture zagovornici neposredne demokracije, predložio bih im da pronađu nekoga prosječnog hrvatskog građanina, puste ga da napiše tekst, zatim tekst daju lektoru da ga prepravi te na koncu stave na glasovanje koji je tekst bolji. Ishod je meni unaprijed poznat, a vjerujem i vama.

2. Nazire li se konsenzus?

Druga je dobra stvar koja proizlazi iz prijedloga nacrta Zakona o hrvatskome jeziku to što se iz reakcija Matice hrvatske i drugih ustanova koje se bave hrvatskim jezikom razaznaje mogućnost da se napokon postigne konsenzus o najvažnijim pitanjima, bez kojega se ne može naprijed, pa ako Zakon o hrvatskome jeziku pridonese smirivanju strasti na hrvatskoj jezikoslovnoj pozornici, postići će se jako mnogo jer od međusobnih netrpeljivosti i svada nitko nema koristi, struka se samo degradira. Ono što sam tijekom vlastitih javnih nastupa uočio jest da izrazita većina državotvorno nastrojenih Hrvata Zakon o hrvatskome jeziku istinski želi unatoč različitim pogledima na njegovo oblikovanje.

3. Napokon potpuno uređenje službene i javne uporabe hrvatskoga jezika

Treća stvar koja mi se čini važnom jesu odredbe o službenoj i javnoj uporabi hrvatskoga jezika kojima bi se napokon trebalo riješiti pitanje govorenja manjinskim jezicima u Hrvatskome saboru jer smo gotovo svakodnevno svjedocima činjenice da pripadnici samo jedne manjine (ne svi, ali ipak neki) u Hrvatskome saboru ne govore hrvatskim jezikom. Što bi se dogodilo da se za tim primjerom povedu Česi, Mađari, Albanci ili Talijani? Kako bi onda javnost reagirala?

4. Oblikovanje jezične politike

U prijedlogu se Zakona vide i naznake jezične politike kojim bi se napokon mogla uspostaviti procedura i hijerarhija na temelju koje bi se reagiralo na gotovo svakodnevna posezanja za hrvatskom jezičnom i književnom baštinom.

Idemo ipak korak naprijed

Ja, naravno, nemam staklenu kuglu i ne znam kako će se stvari odvijati, jasno mi je da jedan dio ljudi, ponajprije zbog izostanka kaznenih odredaba, ovakav zakon smatra kamilicom, a poučen iskustvom nisam posve uvjeren ni da će se stanje na jezikoslovnoj sceni primiriti te da će se ratne sjekire zakopati, barem privremeno. Ipak, zbog iskazane očite želje većinskoga dijela hrvatskoga puka, pozitivnih reakcija čelnika ustanova kojima je hrvatski jezik na sreću, ali i iznenađne topničke paljbe slijeva, čini mi se da smo se ipak blago pokrenuli u dobrome smjeru.

